

БЕЗБЕДНОСТ

ЧАСОПИС
МИНИСТАРСТВА
УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД, година LXII 1/2020

УРЕДНИШТВО

Доц. др Божидар Оташевић, доцент Криминалистичко-полицијског универзитета,
Проф. др Миљивој Донсај, редовни професор Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду,
Доц. др Ивана Бодрожих, доцент Криминалистичко-полицијског универзитета,
Проф. др Тијана Шурлан, судија Уставног суда Републике Србије,
Проф. др Бојан Милисављевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду,
Проф. др Миле Шикман, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Бања Луци, начелник Управе за полицијску обуку, Министарства унутрашњих послова Републике Српске,
Проф. др Младен Милошевић, ванредни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду,
Катарина Томашевић, помоћник министра, начелник Сектора за људске ресурсе Министарства унутрашњих послова Републике Србије,
Др Слободан Малеших, помоћник директора полиције, Дирекција полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије,
Др Жељко Бркић, начелник Центра за полицијску обуку, Сектор за људске ресурсе Министарства унутрашњих послова Републике Србије,
Др Жељко Нинчић, начелник Одељења за оперативну полицијске вештине и опремање полиције, Управа полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије,
Др Наташа Радосављевић-Стевановић, начелник Одељења за физичко-хемијска и токсиколошка вештачења, Национални центар за криминалистичку форензику, Управа криминалистичке полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије,
Доц. др Владимир Шебек, шеф Одсека за борбу против корупције, Управа криминалистичке полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије.
Илија Раџић, главни координатор I, Дирекција полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије.
Марина Васић, главни службеник за управљање каријером запослених, Одељење за развој запослених и организације, Сектор за људске ресурсе Министарства унутрашњих послова Републике Србије.

Главни и одговорни уредник

Доц. др Божидар Оташевић

УРЕДНИК

Јасмина Владисављевић

ЛЕКТУРА И КОРЕКТУРА

Јасмина Милетић

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Весна Анђелић-Николенџић

АДРЕСА УРЕДНИШТВА:

Булевар Зорана Ђинђића 104
011/3148-734, 3148-739, e-mail: upobr@mup.gov.rs

ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ ТРИ ПУТА ГОДИШЊЕ

(тираж: 800 примерака)

ШТАМПА: Комазец,

Краља Петра I, бб, Инђија

PDF верзија часописа доступна је на адреси:

<http://www.mup.gov.rs/> публикације,

и архива бројева од 2000. до 2015. године доступна је на адреси:

<http://prezentacije.mup.gov.rs/upravzaobrazovanje/bezbednost.html>

САДРЖАЈ

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАДОВИ

- Проф. др Тања КЕСИЋ
Предраг ЂЕТКОВИЋ
Проф. др Милан ЖАРКОВИЋ
- 5 АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НОВИХ ЗАКОНСКИХ РЕШЕЊА
У СУЗБИЈАЊУ КОРУПЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
- Проф. др Валентина БАИЋ
Доц. др Ивана РАДОВАНОВИЋ
Милан ОЉАЧА
- 23 СОЦИОДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ
ХОМИЦИДАЛНЕ ПОПУЛАЦИЈЕ
- Катарина ТОМАШЕВИЋ
Др Саша Виријевић ЈОВАНОВИЋ
Др Јелена ЗДРАВКОВИЋ
- 48 УТИЦАЈ ДИГИТАЛНИХ ТЕХНОЛОГИЈА НА
УНАПРЕЂЕЊЕ РАДА ПОЛИЦИЈЕ

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАДОВИ

- Проф. др Саша МИЈАЛКОВИЋ
Марко ЂОРЂЕВИЋ
- 65 ФЕНОМЕНОЛОГИЈА ПАРАМИЛИТАРИЗМА –
ПРИЛОГ ПРЕВАЗИЛАЖЕЊУ ТЕРМИНОЛОШКИХ ДИЛЕМА
ЈЕЗИКА БЕЗБЕДНОСНИХ НАУКА
- Проф. др Зоран ЂУРЂЕВИЋ
Проф. др Ненад МИЛИЋ
- 84 ЗНАЧАЈ АНАЛИТИЧКЕ ПОДРШКЕ У СУПРОТСТАВЉАЊУ
САВРЕМЕНИМ ОБЛИЦИМА КРИМИНАЛИТЕТА
У УСЛОВИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА
- Др Мина Т. ЗИРОЈЕВИЋ
Доц. др Дарко М. МАРКОВИЋ
- 103 ВЕРСКИ ФУНДИРАН САМОУБИЛАЧКИ ТЕРОРИЗАМ
- Проф. др Александар ЧУДАН
Ђурица НИКОЛИЋ
Проф. др Далибор КЕКИЋ
- 121 НОВА АРХИТЕКТУРА И РИЗИЦИ У
ПОСЛОВАЊУ СА ПЛАТНИМ КАРТИЦАМА
- Бојан КУЗМАНОВИЋ
Доц. др Михаило ЗОГОВИЋ
- 138 УПОТРЕБА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ПОБУЊЕНИЧКЕ И
ПРОТИВПОБУЊЕНИЧКЕ СВРХЕ
- Катарина ЖИВАНОВИЋ
- 157 ЗЛОСТАВЉАЊЕ, МУЧЕЊЕ И ИЗНУЂИВАЊЕ ИСКАЗА
ОСУМЊИЧЕНОГ У КРИВИЧНОМ
ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
- Марина ВАСИЋ
- 174 УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА КАРИЈЕРНОГ НАПРЕДОВАЊА
ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА ЗАСНОВАНОГ НА ПРИНЦИПИМА
УПРАВЉАЊА КОМПЕТЕНЦИЈАМА И УЧИНКОМ
- 191 УПУТСТВО САРАДНИЦИМА ЗА ПРИПРЕМУ РУКОПИСА

CONTENTS

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPERS

Prof. Tanja KESIĆ, PhD
Predrag ĆETKOVIĆ
Prof. Milan ŽARKOVIĆ, PhD

5 ANALYSIS OF THE APPLICATION OF NEW LEGAL SOLUTIONS
IN SUPPRESSION OF CORRUPTION IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Prof. Valentina BAIĆ, PhD
Assistant Prof. Ivana RADOVANOVIĆ, PhD
Milan OLJAČA

23 SOCIODEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS
OF THE HOMICIDAL POPULATION

Katarina TOMAŠEVIĆ
Dr Saša Virijević JOVANOVIĆ
Dr Jelena ZDRAVKOVIĆ

48 THE INFLUENCE OF DIGITAL TECHNOLOGY ON
POLICE WORK IMPROVEMENT

REVIEW PAPERS

Prof. Saša MIJALKOVIĆ, PhD
Marko ĐORĐEVIĆ

65 PHENOMENOLOGY OF PARAMILITARISM – CONTRIBUTION TO
OVERCOMING THE TERMINOLOGICAL DILEMMAS OF THE
LANGUAGE OF SECURITY SCIENCES

Prof. Zoran ĐURĐEVIĆ, PhD
Prof. Nenad MILIĆ, PhD

84 THE IMPORTANCE OF ANALYTICAL WORK IN COUNTERING
CONTEMPORARY FORMS OF CRIME IN THE
CONTEXT OF EU INTEGRATION

Dr Mina T. ZIROJEVIĆ
Assistant Prof. Darko. M. MARKOVIĆ, PhD

103 RELIGION-MOTIVATED SUICIDE TERRORISM

Prof. Aleksandar ČUDAN, PhD
Đurica NIKOLIĆ
Prof. Dalibor KEKIĆ, PhD

121 NEW ARCHITECTURE AND RISKS IN
PAYMENT CARD OPERATIONS

Bojan KUZMANOVIĆ
Assistant Prof. Mihailo ZOGOVIĆ, PhD

138 THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON INSURGENCY

Katarina ŽIVANOVIĆ

157 ILL-TREATMENT, TORTURE OR EXTORTION OF CONFESSION
FROM SUSPECTS IN THE LEGISLATION OF THE
REPUBLIC OF SERBIA

Marina VASIĆ

174 ESTABLISHMENT OF A CAREER ADVANCEMENT
SYSTEM FOR POLICE OFFICERS BASED ON THE PRINCIPLE
OF COMPETENCY AND PERFORMANCE MANAGEMENT

191 INSTRUCTION FOR THE ASSOCIATES ABOUT
EDITING THE MANUSCRIPTS

Проф. др Зоран Ђурђевић*
Криминалистичко-полицијски универзитет
Проф. др Ненад Милић**
Криминалистичко-полицијски универзитет

ДОИ: 10.5937/bezbednost2001084D

УДК: 351.74:343.98.:343.85

Прегледни научни рад

Примљен: 20. 1. 2020. године

Датум прихватања: 7. 4. 2020. године

Значај аналитичке подршке у супротстављању савременим облицима криминалитета у условима европских интеграција

Апстракт: Полицијска делатност је незамислива без благовременог и потпуног прикупљања свих безбедносно релевантних података. Како у данашње време већа доступност података и информација у полицијској пракси не мора да значи и већу предвидљивост манифестовања безбедносно интересантних појава, свакодневно прикупљање података треба да буде праћено њиховом аналитичком обрадом. Спознати начине (појавне облике) манифестовања појава које су предмет рада полицијске организације, наћи у њима елементе будућег и предвидети њихов развој, суштински је задатак аналитичара. У раду се указује на значај аналитичког рада и аналитичке информације за доношење одлука у полицији, и сагледава допринос аналитичке подршке изради стратешких и оперативних одлука у Европској унији и Републици Србији које се односе на супротстављање тешком и организованом криминалу.

Кључне речи: аналитичка информација, аналитички рад, супротстављање криминалу, полицијски обавештајни модел, полиција, криминал.

Увод

Сложен и динамичан друштвени контекст, наднационални приступ, брзина друштвених промена, развој науке и технике и

---

* zoran.djurdjevic@kpu.edu.rs

** nenad.milic@kpu.edu.rs

њихово вешто коришћење од стране учинилаца кривичних дела захтевају промену приступа у супротстављању криминалу, како на националном тако и на наднационалном нивоу. Конкретно, приступ мора бити заснован на научној, мултидисциплинарној анализи свих фактора који могу утицати на криминалитет, њиховој процени и прогнози. За ефикасно, ефективно и економично супротстављање криминалу неопходна је објективна анализа друштвеног амбијента, пре свега политичког, правног, технолошког и економског, као и стручних, техничких и организационих могућности надлежних државних органа да се супротставе криминалитету. У исто време, посебно важне факторе представљају и перцепција безбедности и очекивања грађана, нарочито за избор приоритета рада.

У основи квалитетних одлука налази се квалитетна аналитичка информација. Без научног приступа и методолошки коректне анализе нема успеха у супротстављању криминалитету. Аналитички рад заснован на примени научних метода представља основу за примену проактивних мера, како на националном тако и на наднационалном нивоу. С тим у вези, у раду се указује на значај аналитичке подршке доношењу одлука у полицији, са посебним акцентом на стратешким одлукама које се доносе у контексту супротстављања тешком и организованом криминалу.

Специфичности одлучивања у полицији

Одлука је избор између различитих опција за остварење циља; конкретно, за спречавање безбедносног проблема или откривање и доказивање радње инкриминисане као кривично дело и прекршај. Квалитет одлуке зависи од објективности и заснованости аргумената који се користе у поступку доношења одлуке односно одлучивању (Ђурђевић, Радовић, 2017: 448).

Доношење одлука о томе како организовати и усмерити рад полиције није једноставан процес. Он зависи од врсте одлуке (стратешке, оперативне или тактичке) и анализе:

1. фактора који доприносе, подстичу или спречавају настанак безбедносних проблема;
2. могућности идентификације ризика у реализацији донетих одлука;

3. могућности полиције (организационих, стручних и техничких капацитета) и друштва да на ефикасан, ефективен и економичан начин утичу на безбедносни проблем.

Конкретно, у поступку доношења и оцене одлука неопходно је имати у виду следеће фазе:

1. дефинисање безбедносног проблема;
2. прикупљање података и информација о природи безбедносног проблема и факторима који на њега могу утицати;
3. прикупљање података и информација о факторима који могу утицати на активности полиције усмерене на његово решавање;
4. генерализација идеја, могућих одлука и планова за решавање проблема;
5. израда објективних критеријума за анализу и вредновање опција, одлука за решавање безбедносног проблема;
6. избор најбоље опције на основу анализе и закључака о предностима и недостацима сваке опције;
7. реализација изабраног решења подразумева комуникацију, организовање и спровођење одлука;
8. контрола и евалуација активности, које укључују праћење и оцену да ли је изабрано решење дало очекиване резултате;
9. формулисање препорука за решавање сличних безбедносних проблема.

Кључна фаза, која детерминише каква ће одлука бити донета, јесте објективна анализа безбедносног проблема. Први корак је дефинисање проблема и анализа расположивих података о проблему. Ту треба одговорити на питање шта знамо о проблему, шта не знамо и које податке треба прикупити, каква је конзистентност података о проблему – да ли се подаци узајамно потврђују или су противречни, контрадикторни. У тој фази неопходно је разумети квантитет и квалитет расположивих чињеница. Росмо све информације систематизује на следећи начин: оно што знамо (чињенице), оно што мислимо да знамо (теорије или претпоставке) и оно што желимо да знамо (кључна питања која захтевају додатне податке) (Rossmo, 2009: 27).

Осим објективних карактеристика проблема, на доносиоца одлуке по правилу утиче и велики број екстерних фактора,

притисак медија и јавности, комплексан и динамичан друштвени контекст. На стратешке одлуке, посебно на избор приоритета рада, утиче и перцепција безбедносних проблема у јавности. Код одлука о предузимању конкретних радњи, то су ризици и могуће последице предузимања планиране радње. На пример, када се предузимају радње доказивања чији је циљ обезбеђивање доказа о делу и кривници учиниоца, управљање ризицима подразумева анализу последица које предузете мере и радње могу имати по:

1. полицијске службенике и целу полицијску службу, лица или групе према којима се радња предузима, као и трећа лица затечена на месту спровођења радњи;

2. доказе и изворе доказа (на пример, уништавање доказа на месту извршења и утицај на сведоке и вештаке, али и осумњиченог) и

3. заједницу (радња се примењује према лицима која припадају одређеној етничкој заједници, или је тежина кривичног дела изазвала узнемиреност целокупне заједнице) (Association of Chief Police Officers, 2005: 115).

Да би се донела квалитетна одлука, неопходно је извршити процену ризика и извести закључак о степену вероватноће утицаја свих фактора релевантних за предмет одлучивања. Релевантни фактори и методе процене зависе од врсте одлуке (стратешке, оперативне, тактичке) и тога да ли се односе на криминално понашање конкретног учиниоца, криминалну појаву, врсту кривичних дела или криминалитет у целини.

Велики број одлука полиција доноси онда када фактори који утичу на безбедносни проблем нису познати или није познат начин или степен њиховог утицаја. Осим тога, с обзиром да се фактори предвиђају с прихватљивим процентом вероватноће, проналажење решења се своди на познавање закона по којима се догађаји развијају један из другог и на располагање потребним и довољним информацијама, односно правилним закључцима (Миловановић, 2004: 36). Познато је да у већини активности које предузима полиција (на пример, обезбеђење јавног скупа, пружање полицијске помоћи у извршењима, лишење слободе опасних лица, рација и сл.) успех ангажовања полицијских службеника зависи од више фактора који се интерактивно одигравају у условима неизвесности и који су делимично или у потпуности изван контроле доносиоца одлуке. Конкретно,

полицијски службеници се могу наћи у две ситуације. Прва је када планирају конкретну радњу и када пре ње имају могућност да анализирају факторе који могу утицати на њену реализацију. То ипак не значи да ће им бити познате информације о свим релевантним факторима. Друга ситуација је када се одлука доноси у датом тренутку, када не постоји време за анализу, као што је хапшење учиниоца затеченог у вршењу кривичног дела. Тада одлука зависи од степена стручности и евентуалног искуства у сличним ситуацијама.

Битно обележје одлучивања у полицијској организацији јесте и свесно антагонистичко понашање (конфликт циљева и интереса) полицијских службеника (доносиоца одлука), с једне стране, и носилаца угрожавања (преступника), с друге стране. Док руководилац доноси одлуке које морају бити у складу са законима, учиниоци кривичних дела доносе одлуке супротне закону, усмерене на успешно извршење кривичног дела и спречавање доказивања кривице. Последица тога јесте висок степен неизвесности у избору могућих варијанти поступања (акција) преступника, који желе да изврше кривично дело и избегну своје откривање (Субошић, Милић, 2011: 34). Генерално гледано, неизвесност може бити проузрокована и погрешним претпоставкама о познатим релевантним факторима. Погрешне претпоставке су последица недовољних информација или непознавања законитости развоја појава у будућности, било да се ради о догађају који има утицаја на одлуку а није предвиђен, било да је догађај предвиђен, али нису предвиђени сви ефекти које он носи са собом, односно није предвиђено време када ће се догађај манифестовати. С тим у вези треба напоменути да одлучивање у полицији често карактерише отежано прикупљање квалитетних (безбедносних) података на основу којих се доносе одлуке.

Одлучивање које се одвија у условима одсуства априорних знања или информација о природи проблема и његових могућих решења, јесте најтежа врста одлучивања, али уједно и препознатљиво обележје полицијске праксе. Такво одлучивање носи латентну опасност од грешке, а треба имати у виду да последице лоших одлука у полицијској организацији могу бити далеко теже него грешке учињене приликом доношења одлука у другим областима живота. Ако се има у виду да одлука које се доносе у полицијској организацији не зависи само квалитет

обављања полицијских послова, већ и остваривање слобода и права грађана, а некада и очување људских живота (нпр. погрешна одлука о употреби силе на јавном скупу може довести до губитка живота, даљег заостравања односа између одређених друштвених група, повређивања полицијских службеника и сл.), очигледан је притисак којем су полицијски службеници изложени током свакодневног обављања својих послова (Исто, 35).

Аналитички рад и аналитичка информација као подршка одлучивању у полицији

Релевантна, објективна, потпуна, прецизна и правремена информација основа је сваке квалитетне одлуке и као таква предуслов ефикасног, ефективног и економичног полицијског поступања. Поседовати информацију значи бити у предности у односу на супарнике који је не поседују. Кристофер Брус (Christopher Bruce) наводи: „Она је вреднија од новца, јер онај који је поседује може много зарадити. Она је вреднија од моћи, јер се са њом лако може добити моћ. (...) Владе долазе на власт и одлазе с власти на основу информација – информација о мишљењима и ставовима својих грађана, информација о савезницима, информација о непријатељима. Информације воде победи у рату, изграђују градове, лече болесне, сиромашне чине богатим...“ (Bruce et al., 2004: 11).

Предмет анализе је пажљиво разматрање информације, ентитета који је чине, веза између њих, њихове природе и снаге и других битних карактеристика неопходних за утврђивање њеног значења. Да би се добио квалитетан аналитички производ, потребно је претходно јасно дефинисати предмет анализе (безбедносни проблем у вези с којим се доноси одлука из које треба да проистекне његово решавање), израдити план за прикупљање података и извршити обраду и систематизацију података у форму погодну за анализу (Carter, Carter, 2009: 65).

Интеграција информација, постављање хипотеза и њихова интерпретација јесу платформа на којој се заснивају анализа, опис, процена и прогноза, односно извођење закључака о предмету анализе. Интерпретација подразумева откривање значења и кључних карактеристика расположивих информација

употребом научних метода. Резултат логичког расуђивања података о безбедносном проблему је ново, квалитативно више знање у односу на расположиве чињенице. За ту фазу је значајно да информације буду тачне и потпуне како би се створила основа за објективно закључивање и смањено ризик од грешке у поступку закључивања. Аналитичким радом полиција настоји да утврди везе међу лицима, предметима, локацијама и догађајима који су у непосредној или посредној вези са безбедносним проблемом. Утврђивањем тих веза стварају се услови за доношење релевантних одлука о начинима и приоритетима полицијског поступања, као и потребним ресурсима (Ђурђевић, Радовић 2017: 504).

Информација постаје *знање* кад је аналитичким радом интерпретирана, односно стављена у одговарајући контекст, или када јој је додато значење. Знање се формира напором аналитичара који „обликује“ расположиве информације и податке тако да они добију нову вредност. Када се такво знање прилагоди конкретним потребама корисника и када оствари утицај на поступање (акцију) у одређеној ситуацији (нпр. предузимање мера и радњи у циљу решавању неког проблема), оно постаје *аналитичка информација*.

Аналитичком информацијом се открива непознато, упознаје проблем, идентификују узроци и услови његовог настанка и утврђују смернице и начини његовог решавања. Она представља знање које је неопходно да би се решио проблем, или отклонила неизвесност, тачније вероватноћа која би се кроз своје различите степене претворила у извесност. Аналитичка информација је више од информације – реч је о синтези података и информација која конституише знање, с намером да се оно искористи за одређено (конкретно) поступање (потребу) корисника (на пример, решавање проблема, откривања потенцијалне прилике за деловање, избегавање проблема и сл.).

Данас се за прикупљање информација, њихову обраду и анализу издвајају значајна материјална средства у целом свету. Оснивају се посебне организационе јединице и запошљава посебан профил људи у чијем делокругу рада се налази искључиво рад са информацијама. У Министарству унутрашњих послова формиране су Служба за криминалистичко-обавештајне послове и прикривене иследнике и Служба криминалистичке аналитике. Кад год видимо реч „аналитичар“ у опису посла неке

особе – истраживач аналитичар, аналитичар буџета, политички аналитичар, пословни аналитичар, аналитичар тржишта, берзански аналитичар, обавештајни аналитичар итд. – одмах знамо да је реч о особи која трага за информацијама у циљу унапређења рада организације којој припада. Такав је случај и са *полицијским аналитичарима*. Од њих се очекује да сазнања којима располажу и која се односе на различите аспекте полицијске делатности (стање и кретање криминалитета, криминал, нарушавање јавног реда, број и врста позива упућених полицији, резултати предузетих активности полиције итд.) доведу у везу и у форми аналитичког производа предоче доносиоцу одлука, информишући га како да усмери и организује рад полицијске организације, а све у циљу ефикаснијег, ефективнијег и економичнијег обављања послова из њене надлежности. Рад аналитичара сликовито представља Кристофер Брус поредећи га са радом вајара. Неке скулптуре настају комбиновањем и обликовањем комада глине, као што аналитичар ствара информацију комбиновањем њених фрагмената – података. Остале скулптуре су створене скидањем вишка материјала (нпр. клесање камена) како би се добио жељени облик, као што аналитичар филтрира вишкове података (раздваја битно од небитног) да би пронашао онај или оне који ће обогатити знање корисника (Bruce et al., 2004: 12). За доносиоце одлука од изузетног је значаја да те информације буду правремене, потпуне, поуздане и прецизне, тј. да одражавају право стање објеката, појава и процеса на које се односе.

Аналитичка подршка изради стратешких и оперативних докумената у супротстављању тешком и организованом криминалу

Аналитички производи су основа супротстављања криминалитету, како на стратешком тако и на оперативном нивоу. У делу рада који следи биће анализирани доприноси аналитичке подршке изради стратешких и оперативних одлука у Европској унији и Републици Србији које се односе на сузбијање друштвено најопаснијих криминалних манифестација.

Аналитичка подршка изради стратешких и оперативних докумената за супротстављање тешком и организованом криминалу у Европској унији

Европска унија свој приступ супротстављању најтежим криминалним претњама, нарочито организованом криминалу, заснива на политичком циклусу од четири године (EU Policy Cycle 2018–2021) (Council of the European Union, 2017). Циљ који се жели остварити током четворогодишњег циклуса јесте изградња кохерентног и методолошки усклађеног приступа супротстављању организованом криминалу кроз унапређење и јачање сарадње између релевантних служби држава чланица, институција и агенција ЕУ, као и трећих држава и организација, укључујући као релевантан и приватни сектор безбедности. Његове кључне карактеристике јесу:

1. усмеравање рада обавештајним информацијама, првенствено окренутим ка контроли криминала и проактивном поступању, с акцентом на идентификацији, анализи и управљању криминалним претњама, као и на процени ризика од криминала;

2. интегрисани карактер – највећа корист се постиже комплементарним, мултиагенцијским приступом и партнерским односом агенција држава чланица, институција и агенција ЕУ, трећих држава и организација;

3. мултидисциплинарни, интегрисани и интегрални приступ – дефинисање проактивних и реактивних мера које могу утицати на свим нивоима, стратешком (претњу) и оперативном (организоване криминалне групе/мреже и учиниоци) (Council of the European Union 2017a).

Први од четири корака чини израда објективне и потпуне слике организованог криминала у ЕУ, конкретно Процене претње од тешког и организованог криминала (*Serious and Organised Crime Threat Assessment – EU SOCTA*). За објективну анализу, нарочито хоризонталну, свакако је неопходна и процена претње од злоупотребе интернета и информационих технологија од стране организованих криминалних група (*Internet Organised Crime Threat Assessment*). Анализа тренутних и могућих претњи основа је за дефинисање приоритета, стратешких циљева, стратешких и оперативних планова. Процену израђује Европол, и то на основу сопствених података, података агенција за примену

закона држава чланица, података других агенција ЕУ (Frontex, Eurojust и EMCDDA), података трећих држава и приватних организација.

Стални комитет за оперативну сарадњу и унутрашњу безбедност (*The Standing Committee on operational cooperation on internal security* – COSI) разматра препоручене приоритете из процене, након чега министри за правду и унутрашње послове у Савету Европе усвајају приоритете за наредне четири године (Council of the European Union, 2017б). Као уобичајени хоризонтални стратешки циљеви за сваки приоритет дефинисани су: обезбеђење обавештајне слике, оперативне активности; превенција и изградња капацитета, сарадња са невладиним ЕУ партнерима; фалсификовање докумената; финансијске истраге; онлајн трговина незаконитом робом и услугама.

Конкретно, циљ обавештајно-аналитичке слике јесте: откривање обавештајних празнина, развијање и ажурирање аналитичких информација неопходних за објективно сагледавање изабраних приоритета; праћење трендова, нових облика манифестације и фактора који могу утицати на будуће манифестације; идентификација веза са другим врстама криминала; интеграција обавештајне слике у стратешко и оперативно планирање активности релевантних субјеката. То значи да је за сваки стратешки приоритет неопходно дефинисати циљеве, одредити носиоце активности и врсте активности које је неопходно предузети, очекиване позитивне ефекте тих активности и индикаторе кључних перформанси. Активности које је неопходно предузети за стварање обавештајне слике јесу: утврђивање обавештајне празнине (података које је неопходно прикупити); прикупљање релевантних података; развој аналитичких производа као што су идентификација претњи, процена ризика, рано упозорење, листа високоризичних мета, могући сценарији и очекивани трендови. Посебно битан аспект рада јесте побољшање приступа подацима релевантним за анализу приоритета агенцијама за спровођење закона, што подразумева и дефинисање стратегије за обавештавање и дистрибуцију аналитичких информација свима којима су оне потребне, односно у чијој надлежности се налази супротстављање тој врсти криминалитета, и то на јасно дефинисан начин и у јасно дефинисаним временским интервалима, односно ситуацијама.

Искључиво на такав начин могу се идентификовати кључне безбедносне претње, високоризичне мете (објекти радњи кривичних дела), обрасци и начини вршења кривичних дела, модели криминалног пословања. Употребом аналитичке информације може се обезбедити квалитетна основа за доношење одлука о усмеравању рада полиције и других агенција за примену закона ка најтежим безбедносним проблемима, и може се обезбедити њихов ефикасан, ефективан и економичан рад.

Најчешћи индикатори за оцену расположивих података јесу: квантитет и квалитет прикупљених података; доступност и квалитет статистичких података о ухапшеним, оптуженим и осуђеним лицима; број информација о организованим криминалним групама, њиховим члановима и криминалним активностима; задовољство корисника аналитичких производа (квалитет, фреквенције, релевантност, оперативни резултати).

Други корак је утврђивање политике и доношење одлука о приоритетима. Стални комитет за оперативну сарадњу и унутрашњу безбедност у сарадњи са државама чланицама, релевантним институцијама и агенцијама ЕУ учествује у идентификацији приоритета. За сваки од приоритета доноси се Вишегодишњи стратешки план (*Multi-annual strategic plan* – MASP) чији је циљ да се оствари мултидисциплинарни, интегрисани приступ за ефикасан утицај на идентификоване претње дефинисане као приоритет.

Трећи корак је усвајање Европске мултидисциплинарне платформе против криминалних претњи (*European multidisciplinary platform against criminal threats* – ЕМПАСТ) и оперативних планова за сваки приоритет (*Operational Action Plan* – ОАР). Државе чланице, агенције и институције ЕУ у обавези су да координирају своје активности на реализацији оперативних планова – тај оквир пружа платформу структурне сарадње држава чланица, институција и агенција ЕУ, као и трећих партнера.

MASP садржи листу стратешких циљева, а оперативни акциони планови листу оперативних циљева које треба постићи у току циклуса. Циљеве одобрава Стални комитет за оперативну сарадњу и унутрашњу безбедност. За сваки стратешки и оперативни циљ дефинисани су кључни индикатори перформанси (*Key Performance Indicators*). Смернице за индикаторе изводе се из „индикатора перформанси у органима ЕУ“ које је развила Радна

група за мерење учинка Мреже за развој перформанси агенција ЕУ (European Commission, 2015). Наведеним документом је дефинисано шта су показатељи перформанси и шта треба узети у разматрање када се пројектују циљеви односно индикатори за њихову оцену (SMART и RACER критеријуми). У наведеном поступку могу се користити различите врсте индикатора и различити начини за њихово праћење.

Четврти корак чине евалуација, континуирана процена и праћење резултата предузетих активности, који се врше анализом информација из истрага, истраживања и коментара Сталног комитета за оперативну сарадњу и унутрашњу безбедност (Council of the European Union, 2017a). На основу закључака евалуације могу се дати препоруке за промену приоритета и начина на који се настоји утицати на приоритет. На крају циклуса, независни спољни евалуатори раде студију коначне процене, и то у сарадњи са групом експерата који су радили мониторинг. Саставни део извештаја су и препоруке за активности које треба да чине следећи циклус политике ЕУ како би се унапредиле ефикасност и ефективност.

Суштина наведене методологије јесте да се обезбеди ефикасна сарадња између држава чланица, агенција за спровођење закона, институција и агенција ЕУ и релевантних држава изван ЕУ. Аналитички производи су основа кохерентних и јасно усмерених активности чији је циљ ефикасна реакција на највеће безбедносне претње. Циљ је да се координира сарадња у супротстављању безбедносним претњама које су одређене као приоритети. Током циклуса, све заинтересоване службе и агенције, на националном и нивоу ЕУ, сарађују и координирају напоре усмерене на супротстављање кривичним делима која су одређена као приоритети. У тим напорима све више је препорука за дефинисање наднационалног приступа превенцији, истрагама и судском гоњењу, чија конкретизација подразумева хармонизацију правних прописа и стандарда поступања (Ђурђевић, Радовић 2015: 277). Европска унија своју политику безбедности заснива на ставу да су њена безбедност и глобална безбедност међусобно повезане и условљене категорије (European Commission, 2015a).

Аналитичка подршка изради стратешких и оперативних докумената у супротстављању тешком и организованом криминалу у Републици Србији

Пратећи савремене трендове у развоју полицијске професије и нове приступе у супротстављању криминалитету, Министарство унутрашњих послова имплементирало је полицијско-обавештајни модел рада (ПОМ), као један од модалитета рада полиције усмераваног аналитичким информацијама (*Intelligence-Led Policing*). Имплементација ПОМ-а једна је од препорука и Европске комисије (Влада Републике Србије – Преговарачка група за поглавље 24, 2016: 169). Први кораци у тој имплементацији направљени су 2005. године.

Прихватајући ПОМ као модел рада, полиција Републике Србије почела је да усмерава свој рад на основу анализе и процене кретања криминалитета. Министарство унутрашњих послова је крајем 2015. године израдило Процену претње од тешког и организованог криминала (Министарство унутрашњих послова РС, 2015), а 2017. године и Стратешку процену јавне безбедности (Министарство унутрашњих послова РС, 2017). На основу Стратешке процене јавне безбедности, којом су дефинисани приоритети рада Дирекције полиције, донет је Стратешки план полиције за период од 2018. до 2021. године (Министарство унутрашњих послова РС, 2017а), којим је дефинисан скуп активности усмерених на супротстављање најтежим безбедносним проблемима који су дефинисани као приоритети рада. Приоритети дефинисани Стратешком проценом јавне безбедности, за које су Стратешким планом полиције предвиђене активности, јесу: организовани криминал; сузбијање производње и кријумчарења дрога с тежиштем на марихуани и синтетичким дрогама; сузбијање корупције; борба против злоупотреба информационо-комуникационих технологија; борба против тероризма и насилног екстремизма који води ка тероризму; унапређење стања јавног реда и мира супротстављањем насиљу, с посебним освртом на насиље на спортским приредбама, у школама и на јавним местима; унапређење стања безбедности саобраћаја на државним путевима, укључујући и пролазак државних путева кроз насеља; ирегуларна миграција и

кријумчарење људи (Министарство унутрашњих послова РС, 2017: 7–10; Министарство унутрашњих послова РС, 2017а: 3).

Наведени приоритети се у одређеној мери поклапају са приоритетима ЕУ, што указује на глобалне трендове криминалитета и неопходност заједничких активности у борби против њега. Приоритети су дефинисани на основу анализе и процене целокупног криминалитета. Осим општих метода у поступку анализе и процене коришћене су различите методе и технике, међу којима су и: SWOT анализа, PESTEL анализа, анализа заинтересованих страна, метода FMEA (*Failure Mode and Effects Analysis*), модел CIRAM (*Common Integrated Risk Analysis Model*), анализа стабла проблема, анализа јаза и портфолио матрице. Коришћење наведених метода и техника омогућило је израду квалитетних и свеобухватних препорука¹ у складу са којима су дефинисане активности у Стратешком плану Дирекције полиције.

Да би се остварили постављени циљеви, вршена је анализа интерних и екстерних фактора који могу утицати на реализацију плана. У оваквим ситуацијама за анализу унутрашњих фактора најчешће се користи SWOT анализа, како би се идентификовале прилике, претње, снаге и слабости организације које могу утицати на квалитетно предузимање плана. За анализу екстерних фактора, како на криминалитет тако и на организацију, посебно је важна PESTLE анализа. Као допуну SWOT анализе корисно је извршити и анализу квалитета и квантитета ресурса неопходних за имплементацију плана. За објективно праћење и евалуацију планираних активности неопходно је унети носиоце активности, период реализације и индикаторе активности.

На основу Стратешке процене јавне безбедности и Стратешког плана полиције све полицијске управе израдиле су оперативне процене и оперативне планове којима су идентификовале проблеме карактеристичне за своја подручја и предвиделе активности усмерене на њихово спречавање. Да би се пратила примена планираних активности и вршила њихова евалуација на стратешком и оперативном нивоу, формиране су

---

¹ Препоруке су систематизоване у пет група: унапређење нормативног оквира и практичног рада полиције, јачање институционалних и стручних капацитета полиције, развој оперативних процедура рада полиције, унапређење превенције и унапређење сарадње на националном, регионалном и међународном нивоу.

групе за руковођење и управљање које су одговорне за примену стратешких односно оперативних планова.

Филозофија наведеног модела заснована је на прикупљању информација, њиховој анализи и добијању корисних обавештајних, аналитичких информација за боље разумевање криминалитета. За остварење тог циља неопходно је да све релевантне владине институције спроведу заједничку анализу. Због те чињенице, у Закону о полицији (члан 34а) предвиђено је успостављање платформе за безбедну електронску комуникацију и размену података и информација између државних органа, посебних организационих јединица државних органа и институција у циљу спречавања организованог криминала и других облика тешког криминала. Платформа је основ за успостављање Националног криминалистичко-обавештајног система (НКОС) у Републици Србији, које је у току.

Закључак

Усмеравање рада полиције на основу резултата аналитичког рада ствара квалитетну основу за конзистентно остваривање организационих циљева и испуњавање мисије и друштвене функције полицијске професије. Да би аналитичке информације представљале позитивну основу за доношење квалитетних одлука, неопходно је размотрити питања организације аналитичких јединица и примену аналитичких метода и софтвера за анализу. У овом процесу важна су два сегмента: анализа безбедносног проблема и анализа наших способности да се супротставимо и проактивно или реактивно утичемо на безбедносни проблем.

Добра организација аналитичких јединица је предуслов креирања квалитетних аналитичких производа. Њом се одређује начин прикупљања, обраде, класификације и размене података. Лоша организација аналитичког рада за последицу може имати да податак, информација, неће увек бити доступна онима којима је најпотребнија и/или у време када им је неопходна. Управо због тога имплементација и развој Националног криминалистичко-обавештајног система представљају важан пројекат који, осим што омогућава квалитетну размену података, чини и основу за

мултидисциплинарну анализу криминалитета и интеграцију активности у супротстављању његовим најтежим облицима.

Да би се установило да ли организационе јединице аналитике испуњавају своју сврху, неопходно је периодично извршити функционалну анализу њиховог рада (прукупљање података, размена података, правни оквир за размену података, организациони модел). Резултати таквих анализа представљају основу за даљи развој и унапређење организационих капацитета.

Радни профил аналитичара и јасно дефинисани стандарди професионалног усавршавања и каријерног напредовања предуслов су за развој организационих потенцијала аналитичких јединица, усавршавање метода анализе и примене нових софтверских алата.

За објективну анализу криминалитета неопходна је употреба научних метода који ће обухватити што већи број релевантних фактора од значаја за криминалитет. Који ће фактори бити предмет анализе, зависи од тога да ли је предмет научног истраживања учинилац кривичног дела, криминална појава, група кривичних дела или криминалитет у целини.

За извођење закључака о профилу учиниоца, за прогнозу његовог понашања и могућег поврата, неопходно је сагледати који лични, породични, фактори заједнице и друштва подстичу криминално понашање, доприносе му или га инхибирају. У анализи конкретног криминалног понашања, серије кривичних дела или кривичних дела извршених на једном подручју неопходно је користити тзв. троугао анализе². Посебно битна метода за анализу и процену криминалитета на стратешком нивоу јесте PESTLE анализа као алат за проучавање екстерних фактора који утичу на криминалитет и мисију Министарства унутрашњих послова. Обухвата низ тематских области, фактора које је потребно размотрити у склопу анализе услова који утичу на криминалитет (политички, економски, социјални, технолошки, правни фактори и фактори окружења) или на организацију, који

---

² Да би се извршило кривично дело, неопходно је да се у исто време на погодном месту нађу мотивисани учинилац и погодна мета (објекат напада). Место, учинилац и мета конституишу тзв. троугао анализе кривичног дела као аналитички оквир за истраживање (анализу) њихових међусобних веза.

могу бити класификовани уз помоћ SWOT методе (предности, слабости, могућности и препреке).

Успех у унапређењу аналитичких капацитета било које агенције за примену закона зависи од степена посвећености, стратешке визије и стручних потенцијала самих аналитичара.

Литература

1. Association of Chief Police Officers (ACPO) (2005). Practice advice on core investigative doctrine. Bedford: National Centre for Policing Excellence.
2. Bruce, C., Hick, S., Cooper J. (2004). *Exploring Crime Analysis: Readings on Essential Skills*, North Charleston: Book Surge Publishing.
3. Carter, D., Carter, J., (2009). Intelligence led policing: conceptual and functional considerations for public policy., *Criminal Justice Policy Review*, 20(3), (2009): 310–325.
4. Council of the European Union (2017). *Council Conclusions on the continuation of the EU Policy Cycle for organised and serious international crime for the period 2018–2021*.
5. Council of the European Union (2017a). *EU Policy Cycle Terms of Reference*, 10544/2/17 REV 2.
6. Council of the European Union (2017b). *Implementation 2018–2021 EU Policy Cycle for organised and serious international crime: Draft common horizontal minimum strategic goals*, 10838/2/17 REV 2.
7. Council of the European Union (2017в). *EU Policy Cycle Terms of Reference*, 10544/2/17 REV 2.
8. Ђурђевић, З., Радовић, Н. (2017). *Криминалистичка оператива*, Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
9. Ђурђевић, З., Радовић, Н. (2015). Стратешки правци Европске уније за супротстављање криминалитету и њихов значај за Републику Србију, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Vol. 1, бр 4 (2015): 275–291.
10. European Commission (2015). *Guidelines on key performance indicators (KPI) for directors of EU decentralised agencies*, SWD (2015) 62.

11. European Commission (2015a). *The European Agenda on Security*, Strasbourg, 28.4. 2015, COM(2015)185.
12. Миловановић, М. (2004). *Одлучивање у борбеним дејствима*. Генералштаб Војске Србије и Црне Горе, Управа за школство и обуку. Београд: Војна академија.
13. Министарство унутрашњих послова Републике Србије (2015). *Процена претње од тешког и организованог криминала*. Београд: Министарство унутрашњих послова РС.
14. Министарство унутрашњих послова Републике Србије (2017). *Стратешка процена јавне безбедности*. Београд: Министарство унутрашњих послова РС.
15. Министарство унутрашњих послова Републике Србије (2017а). *Стратешки план полиције од 2018–2021. године* (јавна верзија), Београд: Министарство унутрашњих послова РС.
16. Субошић, Д., Милић, Н. (2011). Одлучивање у полицијској организацији: 29–38. У Зборнику: Саша Мијалковић (ур.). *Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму – књига I*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2011.
17. Rossmo, К. (2009). *Criminal investigative failures*. Boca Raton: CRC Press.
18. Влада Републике Србије – Преговарачка група за поглавље 24 (2016). *Акциони план за поглавље 24 – Правда, слобода, безбедност*. Београд: Влада Републике Србије.
19. *Закон о полицији*, Службени гласник Републике Србије, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.

The Importance of Analytical Work in Countering Contemporary Forms of Crime in the Context of EU Integration

***Abstract:** Police activity is unthinkable without the timely and complete collection of all security-relevant data. As today's greater availability of data and information in police practice does not mean greater predictability of manifestations of security-related events, data analysis should occur on a daily basis. To understand the ways crime incidents happen, to find the elements of the future in them and to predict their development, is an essential task of analysts. Starting from the specifics of decision-making in the police, the paper points to the importance of analytical work and analytical information for policing, but also examines the contribution of analytical support to the drafting of strategic and operational decisions in the European Union and the Republic of Serbia related to combating serious and organized crime.*

***Key words:** analytical information, crime analysis, combating crime, intelligence led policing, police, crime*